

Asia: TEM/1033/03.01.01/2017

Lausuntopyyntö hallituksen esitysluonnoksesta eduskunnalle laiksi talous- ja velkaneuvonnasta

Kysymykset

Onko esitysluonnos mielestänne hyväksyttävissä?

Kyllä, tietyin muutoksin

Talous- ja velkaneuvonnan järjestäminen ja tuottaminen 2 §Kommenttinne tästä pykälästä

Talous- ja velkaneuvonnan asemaa ja havaittuja ongelmia on selvitetty vuosien ajan. Selvityksissä ongelmiksi on havaittu mm. liian pienet resurssit, pienten yksiköiden haavoittuvuus sekä esimiestuen puute.

Talous- ja velkaneuvonnan tehtävissä työskentelee tällä hetkellä 162 henkilöä ja palveluiden tuottamiseen käytetään 152 henkilötyövuotta. Avustavissa toimissa työskentelee 32 henkilöä. Ehdotuksen mukaan liikkeenluovutuksen periaatteita ei voida soveltaa vaan virat täytettäisiin avoimella haulla keväällä 2018. Ehdotuksen mukaan virkoja perustettaisiin 110–130 eli palveluiden tuottamiseen käytettävät henkilöresurssit vähenisivät yli 30 %. Henkilöstörakenteesta eikä palkkauksesta esitetä mitään suunnitelmaa. Esitysluonnoksen hyväksyminen muuttamattomana pitää sisällään uhkan, että avustavien henkilöiden virkoja perustetaan henkilökustannusten minimoimiseksi suhteessa talous- ja neuvojan virkoihin liian paljon eli talous- ja velkaneuvojien lukumäärä vähenisi vielä enemmän kuin virkojen kokonaismäärän väheneminen olisi. Tämä osaltaan johtaisi tarjottavien talous- ja velkaneuvontapalveluiden tason ja saatavuuden alenemiseen.

Selvitysmies Kirsti Rissanen laati Työ- ja elinkeinoministeriön toimeksiannosta vuonna 2009 selvityksen talous- ja velkaneuvontapalveluiden tuottamisesta (Talous- ja velkaneuvonnan arviointi. K.Rissanen, Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja 8/2009). Rissanen selvityksen mukaan talous- ja velkaneuvontatehtäviin tarvitaan lisää henkilökuntaa ja esitti vuotuiseksi määrärahaksi 11 miljoonaa euroa. Nyt lausunnolla olevan luonnoksen mukaan palveluiden tuottamiseen varattaisiin 7,7 miljoonaa euroa, kun vuonna 2015 neuvontaan käytettiin 8,8 miljoonaa euroa. Talous- ja velkaneuvontapalveluiden tarve ja kysyntä on vuosittain kasvanut eikä ole olemassa mitään

merkkejä palveluiden tarpeen vähenemisestä. Palvelutarpeen kasvaminen on kohdistunut erityisesti suurin kasvukeskuksiin ja Tampereella asiakkaan odotusaika ensimmäiseen tapaamiseen talous- ja velkaneuvojan vastaanotolle on pidentynyt syksyn 2014 kahdesta viikosta nykyiseen noin kahteen kuukauteen. Selvää on, että tässä taloudellisessa tilanteessa talous- ja velkaneuvontapalveluiden tuottamiseen varattavia resursseja ei voida vähentää ehdotuksessa esitetyillä tavoilla.

Ehdotuksessa resurssien vähentämisen mahdollisuutta perustellaan digitaalisten asiakaspalvelutoimintojen ja yhtenäisten asianhallintajärjestelmien kehittämällä. Palveluiden saavutettavuuden kannalta digitaalisten palveluiden parantaminen on ensiarvoista. Digitaaliset palvelut lisäävät kuitenkin huomattavasti kysyntää kuten on käynyt Kelassa toimeentulotukihakemusten sähköisen käsittelyn myötä. Varsinkin digitaalisten palveluiden käyttöönoton alkuvaiheessa työmäärää lisäävät epätäydelliset yhteydenotot, kuten kävi Tampereen kaupungin sähköisten toimeentulotukihakemusten käsittelyn aloittamisen yhteydessä.

Manuaalisen työn vähentyminen on toivottavaa, mutta ei realistista lähivuosien aikana johtuen osapuolten suuresta määrästä ja toimivien järjestelmien kehittämiseen tarvittavasta ajasta.

Mikäli nykyisin kuntien palveluksessa olevat työntekijät siirtyvät valtion virkoihin uusina työntekijöinä, tulee vuosilomat pitää kunnan palvelussuhteen aikana. Tämä tarkoittaisi sitä, että siirtyvä henkilökunta olisi syksyllä 2018 lomalla kahdesta kolmeen kuukauteen. Oikeusaputoimistoihin siirtyisi valtava uusien asiakkaiden määrä ja samanaikaisesti oikeusaputoimistoissa työnsä aloittavat talous- ja velkaneuvojat sekä sihteerit kouluttautuisivat uusiin järjestelmiin. Mikäli talous- ja velkaneuvojat alkaisivat laatia myös yksityishenkilön velkajärjestelylain mukaisia maksuohjelmia, tulisi neuvonjien saada asiaan tarvittavaa koulutusta.

Siirtymävaiheen vaikeuksia lisää myös se, että kuntien talous- ja velkaneuvontayksiköissä olevia asiakastietoja ei voitane siirtää sähköisessä muodossa valtion asiakastietojärjestelmiin.

Riittäviä talous- ja velkaneuvontapalveluja ei voida turvata ehdotetuilla resursseilla.

Siirtymävaiheeseen tulee kiinnittää erityistä huomiota, jotta vältetään ongelmilta, joita oli toimeentulotuen Kelaan siirtämisen yhteydessä.

Koko talous- ja velkaneuvonnan nykyinen henkilökunta tulee palkata virkoihin liikkeenluovutuksen periaatteita soveltaen em. ongelmien välttämiseksi. Kun tietojärjestelmät ovat kunnossa ja toiminta vakiintunutta, voidaan eläköitymisen myötä vapautuvia virkoja jättää täyttämättä.

Ehdotuksen mukaan talous- ja velkaneuvonnan esimiehenä toimisi johtava julkinen oikeusavustaja. Talous- ja velkaneuvonnan selvitysmies Kirsti Rissanen ehdotti raportissaan vuonna 2009, että talous- ja velkaneuvonta liitettäisiin oikeusaputoimistoihin omina erillisinä yksikköinä. Rissanen selvityksessä käsitellään myös koettua lähiesimiestyön puutetta.

Johtavilla julkisilla oikeusavustajilla ei useinkaan liene talous- ja velkaneuvonnan substanssiosaamista. Lisäksi on ilmeistä, että esteellisyytilanteita tulee esiintymään, mikäli talous- ja velkaneuvonta on suoraan johtavan julkisen oikeusavustajan alaisuudessa. Vaikka talous- ja velkaneuvontapalveluiden tuottaminen valtion palvelutuotantona poistaisi palvelun tarjoamisen maantieteelliset rajat, on todennäköistä, että pääasiassa palvelua käyttäisivät niiden kuntien asukkaat, jotka asuvat oikeusaputoimiston toimialueella. Pirkanmaalla väestöpohja kyseisellä alueella on noin 515.000 asukasta. Ilmeistä on, että esteellisyytilanteita tulee esiintymään, jos talous- ja velkaneuvonta on suoraan johtavan julkisen oikeusavustajan alaisuudessa. Syyskuussa 2016 toteutettiin oikeusavun ja edunvalvonnan organisaatioiden eriyttäminen toisistaan juuri esteellisyytilanteiden ja huonosti toimivien esimiesrakenteiden vuoksi.

Kohtuullisena suorien alaisten määränä pidetään yleensä noin 10 henkilöä. Suurissa oikeusaputoimistoissa johtavilla oikeusavustajilla on jo nyt kaksinkertainen määrä suorja alaisia. Pirkanmaan oikeusaputoimistossa työskentelee johtavan oikeusavustajan suorassa alaisuudessa lähes 20 työntekijää. Talous- ja velkaneuvontapalveluiden siirtäminen oikeusaputoimistoon lähes kaksinkertaistaisi alaisten määrän. On perusteltua kysyä, onko suorien alaisten määrän kasvattaminen edes kohtuullista johtavien oikeusavustajien työmäärän lisäämistä ja kuinka hyvin esimiehisyys tulisi toimimaan.

Ostopalvelut 5 ja 6 §Kommenttinne näistä pykälistä

Ei kommentoitavaa

Siirtymäsäännökset 11 §Kommenttinne tästä pykälistä

Ei kommentoitavaa

Muut mahdolliset kommenttinne esitysluonnoksesta. Pyydämme otsikoimaan kommentit pykälittäin, jos ne koskevat tiettyjä pykäläiä.

Yhteenveto

Talous- ja velkaneuvonnan yleisen ohjauksen ja valvonnan siirtäminen oikeusministeriölle sekä palveluiden järjestämisen siirtäminen valtion oikeusapu- ja edunvalvontapiireille on lähtökohtaisesti hyvä muutos vallitsevaan tilanteeseen. Siirtoa ei kuitenkaan tule tehdä aliresurssoituna, kuten nyt hallituksen esitysluonnos ehdottaa.

Palveluiden tuottamiseen vuonna 2015 käytettyä rahamäärää 8,8 miljoonaa euroa ei tule alentaa esitetyllä tavalla 7,7 miljoonaan euroon vaan harkita palvelujen tuottamiseen varattavan määrärahan lisäämistä.

Talous- ja velkaneuvontatehtävissä nykyisin työskentelevä koko henkilökunta tulee liikkeenluovutuksen periaatteita soveltaen siirtää perustettaviin valtion virkoihin.

Talous- ja velkaneuvonnan organisointiin ja johtamiseen tulee kiinnittää erityistä huomiota. Toiminta tulee järjestää erilliseksi yksiköksen johtavien talous- ja velkaneuvojien alaisuuteen. Organisaatio olisi näin järjestettynä yhteneväinen oikeusavun ja edunvalvonnan kanssa, joissa toimii johtava julkinen oikeusavustaja sekä johtava edunvalvoja. Mikäli talous- ja velkaneuvonta kuitenkin järjestetään johtavien julkisten oikeusavustajien alaisuuteen, tulee ainakin suurissa oikeusaputoimistoissa perustaa johtavien talous- ja velkaneuvojien virkoja vastaamaan talous- ja velkaneuvontayksiköiden esimiestyöstä.

Tapiola Jukka

Tampereen kaupunki - Apulaispormestari Mikko Aaltosen päätös 12.6.2017

§ 9 Lausunto hallituksen esitysluonnoksesta laiksi talous- ja velkaneuvonnasta. Lisätietoja